

Ihmisen ja koneen raja-alueilla.
Circus Maximus: *Maailman paras*
– "Virtuaali" ja "kyborgit"
kehittyneessä kapitalismissa,
ohjaus Mikko Kanninen.
©Timo Klemola

WELCOM
to NO-LI
TEXAS HOL
POKER

RUUMIISTA EI EROON PÄÄSE

Kaksi lähestymistapaa kehollisuuden raja-alueisiin

Kiasma-teatterissa nähtiin syys-lokakuussa kaksi esitystä, jotka käsitelivät ruumiillisuutta eri näkökulmista, Circus Maximuksen *Maailman paras* – "Virtuaali" ja "kyborgit" kehittyneessä kapitalismissa ja Teatteri.nyt-festivaaleilla esitetty Teatteri Venuksen *Likaisia juttuja*. Tässä arviossa tutkitaan niiden ruumiillista antia. Tuon annin kannalta merkittäväksi tuntuivat muodostuvan erityisesti ruumiillisuuden raja-alueet; alueet, joilla lähestyttiin tuntematonta maastoa.

Circus Maximuksen *Maailman paras* – "Virtuaali" ja "kyborgit" kehittyneessä kapitalismissa tarkasteli ihmisen ja koneen välistä rajaa; ihmisen erkaantumista teknologian avulla ruumiinsa rajojen sisältä kohti virtuaalisia maailmoja ja symbioosia koneen kanssa.

Ohjaaja-näyttelijä **Mikko Kanninen** marssitti näyttämölle melkoisen kavalkadin erilaisia ruumiillisuuden ja näyttelijäntöyden muotoja rinnakkain. Ihmisen mekanisaatiota lähestyttiin eri näyttelemisen tasojen kautta, aina vahvasta roolityöstä vähäeleisempään esiintymiseen, ruumiillisesta olemisesta virtuaaliin, ja lopulta pelkkään tietokoneen kirjoittamaan projisoituun tekstiin.

Henry Hanikan karrikoitu Wayne Newton pitkine monologeineen ja perinteiseen tyyliin näytelty Ronnie O'Sullivan; Mikko Kannisen sisäänpäin kääntynyt, pienieleinen, naturalistinen Jussi; **Ruska Schönbergin** kehoon heijastetut vierautta henkivät naishahmot – kukin toi oman ehdotuksensa siitä missä henkilöahmo toteutuu.

Arvoituksellisimman läsnäolon tarjosivat **Avesa** ja **Jusu Vehviläisen** tietokoneisiin johdoilla liitetyt kyborgit, joiden tietoisuuskin tuntui imeytyvän mekanismin sisään laptopien kuvaruutuihin nauhiutuneiden katseiden mukana. Vehviläisen veljekset eli Pink Twins

ohjailivat esityksen ääntä ja lukuisia video-projisoineita. Näin kyborgien läsnäolo levisi syleilemään ja hallitsemaan koko tilaa äänen ja kuvan kautta – mekin yleisössä olimme tuon mystisen kyborgitietoisuuden sisällä.

Pink Twins -kyborgit olivat esityksen hahmoista pisimmällä ihmisyiden raja-alueilla. Heidän olemisen tapansa ei tyhjentynyt mihinkään selitykseen, päinvastoin se laajeni jatkuvasti uusiksi virtuaalisen tajunnanvirran muodoiksi esitystilaan. Ruumiin vähäeleisyys täydensi audiovisuaalisen materiaalin ylitsevuotavuutta, ja kokonaisuus perusteli itsensä karun funktionaalisesti – he ilmeisesti vain ajoivat ääni- ja videomateriaalia.

Esityksen muut alueet eivät yltäneet samaan selittämättömyyden ja rajoja rikkoavan moniulotteisuuteen. **Jukka Heinäsen** kirjoittama teksti koostui pääasiassa erilaisista sloganeista, motoista, triviaaleista dialogeista ja monologeista, jotka raottivat hetkittäin henkilöiden sisäistä maailmaa. Älyllistä informaatiota välittävät monologit ja dialogit tuntuivat lannistavan yksiselitteisiltä, ja henkilötarina tyypisti aihepiirin käsittelyn kovin kapeaksi. Lopulta myös kyborgiveljekset nöyrytivät osaksi älyllisten selitysten maailmaa riisumalla johtokypäränsä ja kävelemällä tavallisina kuolevaisina kulisseihin.

Likaisten juttujen ensemble oli paneutunut ruumiillisiin kokemuksiin suoraviivaisemmin, erityisesti inhon kokemuksiin. Ohjaaja **Marja Silden** vetämää Teatteri Venuksen työryhmää oli täydennetty Kiasman URB 06 -tapahtuman nuorilla. Näyttämöllä oli mielenkiintoinen kokoonpano esittävän taitteen ammattilaisia ja harjaantumattomia esiintyjä sekaisin, yhteensä yhdeksän naista ja yksi mies.

Inhon tematiikka toi esitykseen mukanaan ruumiillisuuden kysymyksiä – inhon kokemukset ovat väistämättä psykofyysisiä, ja myös niiden syynä on usein jonkin ruumiillisen prosessin kohtaaminen: esimerkiksi ulostamisen, seksuaalisuuden, mätänemisen, kuoleman.

Tämä ruumiillisuus oli siirtynyt esitykseen voimakkaammin tilallisen ratkaisun mukana. Johdannon jälkeen itse esitystilaan astuminen oli hämmentävä kokemus. Tilan keskellä oli suuri suorakulmion muotoinen pöytä, jonka toisella puolella esiintyjäryhmä odotti istuen. Yleisön paikat olivat pöydän muilla sivuilla, ja istuttuamme olisimme kaikki lähes tasa-arvoisessa asemassa, esiintyjät ja katsojat saman pöydän ympärillä. Muutaman metrin matkalla ovelta pöydän ääreen romuttui alitajuinen ennako-oletus turvallisesta katsojapositiosta rampin suojeluksessa. Katsoja joutui niiden sekuntien aikana ottamaan vastuun tilanteesta uudella tavalla, määrittelemään oman paikkansa ja hyppäämään tuntemattomalle alueelle. Tuntui siltä, että tässä esityksessä voi tapahtua mitä tahansa.

Tilanteen jatkuessa pöydän arvaamattomat ulottuvuudet avautuivat entisestään. Osa esiintyjistä syöksyi pöydän alle, näkymättömiin ja huolestuttavan lähelle meidän alaruumiitamme. Jäljelle jääneet esiintyjät riisuivat päällyshousunsa ja lähestyivät meitä toista kautta, pöydän päältä. Heidän ruumiinsa maleksivat häpeämättömästi nuolaisuetäisyydellä, avoimin asennoin, suojautumatta katseiltamme.

Katsoja työnnettiin ruumiineen yhä syvemmälle hämärälle raja-alueelle. Ei ollut epäselvää kenellä oli valta – puolet esiintyjistä tepasteli yllämme loputtoman voimakaina, puolet vaani näkymättömissä napojemme alla. Inho

oli läsnä hatarasti, mutta tilanteen määrittelemättömyys kihelmöi kehossa lupailen jotain merkittävää tapahtuvaksi. Katsojaa oltiin viemässä kohti jotain odottamatonta.

Esitys kuitenkin saavutti ruumiillisen kliimaksinsa jo tuolloin ja lähti etäännyttämään pöydän taakse ja kohti turvallisia nykyteatterin konventioita. Inho lipui yhä kauemmaksi ja korvaantui inhosta kertomisella. Meille tarjottiin devising-teatteria kaikilla mausteilla, mutta ilman inhottavan pilaantunutta lihaa. Kokemus älyllistyi, tavanomaistui, sulkeutui ja väljähtyi.

Vielä kerran esitys yritti lähestyä rajojaan, kun esiintyjä valmistautui juomaan kupillisen virtsaa, ja katsojille jaettiin sen kanssa visuaalisesti identtiset omenamehuannokset. Esiintyjä oli siirtämäisillään inhon kokemuksen meihin, mutta perääntyi, asetti kupin takaisin pöydälle. Samoin perääntyi esitys, kutkuttuaan aistejamme, vihjattuaan: tuonne voisimme mennä, mutta emme uskalla. Samalla kun esityksen teema laajeni, sen välittämä maailma stereotypioitui ja muuttui

gallupmaiseksi henkilöiden esittämien mielteiden ilmauksiksi; mistä pidän, mistä en? Mikä on minusta rumaa, mikä kaunista?

Merkillepantavaa molemmissa esityksissä oli se, kuinka ohjaajat olivat asettaneet itsensä esitystensä sisään. *Likaisten juttujen* ohjaaja Marja Silde kehysti esityksen omalla näkökulmallaan, joka oli suhde venäläisyyteen. Prologin jälkeen Silde kertoi omista venäläisistä juuristaan, ennen epilogia kuultiin Suomessa asuvien venäläisnaisten kokemuksia. Silde toimi myös esityksen järjestelijänä ja ohjaajana esityksen aikana, mikä tuki hyvin esityksen rosoista tyyliä.

Maailman parhaan ohjaaja Mikko Kanninen taas oli asettanut itsensä pääosaan ja keskelle näyttämöä. Tämän mielenkiintoisen ratkaisun ilmeinen perustelu on se, että hän tekee teatteritaiteen tohtorintutkintoa Tampereen yliopiston näyttelijäntuon laitokselle.

Kummassakin esityksessä ohjaaja oli ruumiineen osana esitystä; kumpikin ratkaisu läpäisi katsojan kokemuksen voimakkaasti.

Jos *Maailman paras* pakeni ruumista tema-

Mikä on saastaa?
Kiasma-teatteri: *Likaisia juttuja*,
ohjaus Marja Silde.
©Petri Summanen